

EWA BIAŁEK

<https://orcid.org/0000-0003-3868-5001>

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin

POLIFUNKCYJNOŚĆ KORPUSU JĘZYKOWEGO (NA PRZYKŁADZIE PLATFORMY SKETCH ENGINE I NARODOWEGO KORPUSU JĘZYKA ROSYJSKIEGO)

POLYFUNCTIONALITY OF LANGUAGE CORPUS

(ON THE MATERIAL OF THE SKETCH ENGINE AND THE RUSSIAN NATIONAL CORPUS)

The aim of the article is to show the possibilities of using the corpus in scientific research and foreign language teaching. The paper discusses the advantages of the Russian National Corpus and the corpus ruTen11 (Sketch Engine). The material presented in the corpus, which is a modern language tool, can be used for investigation of language changes as well as the linguistic worldview. The corpora record the history of words, document the changes in words' meanings. The author of the paper analyzes the lexeme and concept Демократия in Russian, the meanings of the new borrowing контент and the verb озвучить. In addition, the use of the language corpora in lexicography is analyzed, the author also compares the knowledge about the language and the culture that is contained in the corpora and the associative dictionary. The corpora provide useful information about semantic features of words and their collocations. By the patterns of collocability it is possible to reconstruct the linguistic worldview. One of the conclusions is that linguistic data extracted from the corpora can supplement traditional dictionaries.

Z HISTORII KORPUSÓW

Korpusy językowe, które zaczęto popularyzować od drugiej połowy XX w., w dwóch ostatnich dekadach zauważalnie upowszechniły się w badaniach lingwistycznych, leksykografii i (glotto)dydaktyce. Pierwsze korpusy obejmowały zasoby angielszczyzny. Pionierskim projektem dotyczącym angielszczyzny amerykańskiej jest Korpus Browna (ang. Brown University Standard Corpus of Present-Day American English), który udostępniono w latach 1963–1964¹. Po-

¹ BROWN Corpus, <https://www.sketchengine.eu/brown-corpus/> (11.10.21), zob. też E. Hajnicz, *Najbardziej znane korpusy tekstów. Opracowanie przeglądowe Nr 1021*, Instytut Podstaw Informatyki PAN, Warszawa 2011, s. 11–18.

wstanie korpusów słowiańskich przypada na przełom XX i XXI wieku. Prace nad Narodowym Korpusem Języka Rosyjskiego rozpoczęły się w 2001 roku, korpus udostępniono trzy lata później. Prace nad Narodowym Korpusem Języka Polskiego prowadzono od roku 2006². Dmitrij W. Siczynawa, pisząc o genezie korpusu rosyjskiego, wspomina o licznych seminariach, konferencjach i innych przedsięwzięciach z zakresu komputerowej obróbki i automatyzacji danych tekstowych poprzedzających utworzenie Narodowego Korpusu Języka Rosyjskiego³. Na dany korpus, poza najczęściej eksplorowanym zbiorem podstawowym (korpus podstawowy) obejmującym szeroki przekrój tekstów od XVIII do XXI wieku (proza, publicystyka, prasa, teksty naukowe, religijne, urzędowe, użytkowe), składa się korpus tekstów prasowych (uruchomiony w 2010 roku), poetyckich (2006), korpus równoległy (z dwutekstami), dialektologiczny (2005), syntaktyczny, dydaktyczny, języka mówionego (2007), akcentologiczny (2008), multimedialny (2010), a także korpus prasy regionalnej i zagranicznej (2015) oraz korpus historyczny⁴. Władimir A. Płungjan jako jedną z zalet korpusu postrzega różnorodność zasobów tekstowych ukazującą żywą i dynamiczną ruszczyznę⁵. Wykaz publikacji autorów rosyjskich zaangażowanych w prace nad korpusem liczy ponad 100 prac⁶. Kolekcje tekstów ujęte w korpusie oraz zawarte w nich dane stały się podstawą opracowań poświęconych zarówno konceptom językowo-kulturowym, leksyce rodzimej i zapożyczzonej, zasobom frazeolo-

² O genezie korpusu zob. B. Lewandowska-Tomaszczyk, M. Bańko, R.L. Górski, M. Łaziński, P. Pęzik, A. Przepiórkowski, *Narodowy Korpus Języka Polskiego: geneza i dzień dzisiejszy*, w: A. Przepiórkowski, M. Bańko, R.L. Górski, B. Lewandowska-Tomaszczyk (red.), *Narodowy Korpus Języka Polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012, s. 3–10.

³ Д. В. Сичинава, *Национальный корпус русского языка: очерк предыстории*, w: В. А. Плунгян (отв. ред.), *Национальный корпус русского языка: 2003–2005. Сборник статей*, Индрик, Москва 2005, s. 21–30, <https://ruscorpora.ru/new/sbornik2005/03sitch.pdf> (11.10.21). Wśród współtwórców korpusu są moskiewscy lingwiści z Instytutu Języka Rosyjskiego im. W. Winogradowa Rosyjskiej Akademii Nauk, Instytutu Językoznawstwa RAN oraz specjaliści z uczelni z całej Rosji (Sankt Petersburg, Kazań, Woroneż, Saratów), zob. uczestnicy projektu: <https://ruscorpora.ru/new/corpora-team.html> (11.10.21).

⁴ Dane ze strony: Narodowy Korpus Języka Rosyjskiego, <https://ruscorpora.ru/new/> (11.10.21).

⁵ В. А. Плунгян, *Зачем нужен Национальный корпус русского языка? Неформальное введение*, w: В. А. Плунгян (отв. ред.), *Национальный корпус русского языка: 2003–2005. Сборник статей*, Индрик, Москва 2005, s. 8–11 (6–20), <https://ruscorpora.ru/new/sbornik2005/02plu.pdf> (11.10.21).

⁶ Zob. publikacje: <https://ruscorpora.ru/new/corpora-biblio.html> (11.10.21).

gicznym i paremiologicznym, jak i zagadnieniom słowotwórczym, glottodydaktycznym, praktyce wydawniczej i in.⁷ Ta wielość tematów jest odpowiedzią na pytanie, czy dany korpus bądź jakikolwiek inny jest użyteczny i kto może z niego czerpać korzyści naukowe⁸. Objętość zbiorów językowych i reprezentatywność danych pozwalają, zdaniem Jacka Walińskiego, traktować korpusy jako podstawę „do wydawania sądów o języku”⁹. Niektórzy lingwiści idą dalej i korpusy językowe wiążą z nową ideologią badania języka (ideologia korpusowa)¹⁰.

Badacze ruszczyzny coraz częściej sięgają też do platformy korpusowej Sketch Engine¹¹ umożliwiającej przeszukiwanie gotowych korpusów w różnych językach europejskich i nieeuropejskich, jak również tworzenie korpusów własnych¹². Czym jest Sketch Engine? Odpowiedź zawiera ten oto krótki opis: „The web service includes, as well as the core software, a large number of corpora pre-loaded and ‘ready for use’, and tools for creating, installing and managing your own corpora”¹³. Pierwszymi użytkownikami platformy Sketch Engine byli leksykografowie i wydawnictwa. Dziś, dzięki rozwojowi lingwistyki korpusowej oraz upowszechnieniu się korpusów, beneficjentami i użytkownikami platformy stały się instytucje naukowe, uczelnie. Na platformie Sketch Engine są dostępne takie narzędzia, jak Word Sketch (Collocations and word combinations), Word Sketch Difference (Compare collocations of two words), Thesaurus (Synonyms and

⁷ Zob. publikacje dostępne w bibliotece elektronicznej „KiberLeninka”, <https://cyberleninka.ru/> (11.10.21).

⁸ Możliwości naukowego i dydaktycznego zastosowania korpusów językowych pokazano w licznych pracach, w tym m.in. w monografii: B. Lewandowska-Tomaszczyk (red.), *Podstawy językoznawstwa korpusowego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2005.

⁹ J. Waliński, *Typologia korpusów oraz warsztat informatyczny lingwistyki korpusowej*, w: B. Lewandowska-Tomaszczyk (red.), *Podstawy językoznawstwa korpusowego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2005, s. 40.

¹⁰ В. А. Плу́нган, *Корпус как инструмент и как идеология: о некоторых уроках современной корпусной лингвистики*, «Русский язык в научном освещении» 2008, nr 2 (16), s. 7–20, <http://rjano.ruslang.ru/ru/archive/2008-2/7-20> (11.10.21).

¹¹ Sketch Engine access funded by ELEXIS: 2018–2022, <https://www.sketchengine.eu/elexis/> (11.10.21).

¹² Jest to około 90 języków, <https://www.sketchengine.eu/corpora-and-languages/> (11.10.21).

¹³ A. Kilgarriff, V. Baisa, J. Bušta i in. *The Sketch Engine: ten years on*, „Lexicography. Journal of ASIALEX” 2014, vol. 1, nr 1, s. 8 (7–36), <https://link.springer.com/article/10.1007/s40607-014-0009-9> (11.10.21). Adam Kilgarriff był współtwórcą platformy Sketch Engine.

similar words), Concordance (Examples of use in context), Keywords (Terminology Extraction) i in. Za ich pomocą w sposób automatyczny są generowane dane językowe stanowiące punkt wyjścia dla badacza. Wybrane dane można zwizualizować w postaci obrazów graficznych w formacie SVG, PDF, PNG (zob. dalej).

W artykule pokażę podstawowe sposoby wykorzystania korpusów językowych w analizie słownictwa, językowego obrazu świata, jak również dla celów praktyki leksykograficznej. Opracowanie to stanowi swego rodzaju zapis refleksji własnych pojawiających się podczas praktycznego użytkowania wskazanych narzędzi zarówno w pracy badawczej, jak i dydaktycznej. Zasoby Narodowego Korpusu Języka Rosyjskiego były przeze mnie wykorzystywane podczas opracowywania słownika *Dyplomacja i polityka. Rosyjsko-polski słownik przekładowy, А–Д*¹⁴ oraz publikacji okołosłownikowych o charakterze metaleksykograficznym, jak również w pracy nauczyciela akademickiego¹⁵.

KORPUSY A JĘZYKOWY OBRAZ ŚWIATA

Użyteczność korpusów językowych zilustruję poprzez analizę leksemu демократия z wykorzystaniem platformy Sketch Engine¹⁶. Korpusy, podobnie jak słowniki frekwencyjne, znajdują zastosowanie w badaniu językowego obrazu świata¹⁷. Odwołania do danych korpusowych stanowią stały element kompozycji publikacji z *Leksykonu aksjologicznego Słowian i ich sąsiadów* (t. I–V). Pozyskana w ten sposób wiedza językowa stanowi podstawę definicji kognitywnej i profilowania¹⁸. Demokracja, wraz z godnością człowieka, wolnością, równo-

¹⁴ E. Białek, *Dyplomacja i polityka. Rosyjsko-polski słownik przekładowy, А–Д*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2019.

¹⁵ Do narzędzi korpusowych odwołuję się podczas różnych typów zajęć: Terminologia i terminografia rosyjska, Tendencje rozwojowe współczesnego języka rosyjskiego, Analiza przekładu, Gramatyka opisowa współczesnego języka rosyjskiego i in.

¹⁶ Platformę Sketch Engine wykorzystuję także w badaniu konceptów ТЕРПИМОСТЬ, ТОЛЕРАНТНОСТЬ w języku rosyjskim (badania prowadzone w 2021 roku).

¹⁷ Zob. A. Pawłowski, *Metodologiczne podstawy wykorzystania słowników frekwencyjnych w badaniu językowego obrazu świata*, w: A. Pajdzińska, P. Krzyżanowski (red.), *Przestrzeń w językowym obrazie świata*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1999, s. 81–99.

¹⁸ Zob. J. Bartmiński, *Czym różni się Leksykon aksjologiczny od słownika językowego i encyklopedii?*, w: S. Niebrzegowska-Bartmińska, J. Szadura, B. Żywicka (red.), *Wartości w językowo-kulturowym obrazie świata Słowian i ich sąsiadów*, 4, *Słownik językowy – leksykon – encyklopedia w programie badań*

ścią, praworządnością i prawami człowieka, pojawia się wśród sztandarowych wartości europejskich (UE)¹⁹. Pojęcie demokracji ma też znaczenie dla społeczeństwa rosyjskiego, które w latach pierestrojki weszło na drogę przemian. Pojęcie to jest różnie konceptualizowane i wartościowane (od ustroju pożądanego do ustroju postrzeganego jako nieład bądź system ideologicznie i mentalnościowo obcy)²⁰. Zasoby korpusu w języku rosyjskim Russian Web 2011 (ruTenTen11) obejmujące 14 553 856 113 słów pokazują funkcjonowanie tego wyrazu w tekstach, a zarazem umożliwiają prześledzenie sposobu postrzegania demokracji jako konceptu z różnych perspektyw: po pierwsze, demokracja w ujęciu historycznym (od najwcześniejszej demokracji antycznej do demokracji europejskiej XX i XXI wieku), po wtóre, demokracja na świecie (przemiany), po trzecie, kształtowanie się demokracji w Rosji (por. народная демократия — demokracja ludowa w ZSRR²¹, управляемая демократия ‘demokracja sterowana’)²², po czwarte, społeczeństwo rosyjskie o demokracji „cudzej” i „własnej”. Do analizy łączliwości wyrazu демократия i zrekonstruowania na tej podstawie konceptu demokracji²³ zastosowano narzędzie Word Sketch służące do ekstrakcji kolokacji i innych analizyzmów. Wygenerowane wyniki są przyporządkowane 46 modyfikatorom. Wybrane z nich wraz z formacjami wyrazowymi przedstawiam poniżej:

porównawczych, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2018, s. 9–23.

¹⁹ Zob. Cele i wartości UE, https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_pl (11.10.21).

²⁰ Koncept demokracji w języku i kulturze rosyjskiej szerzej omawiam w artykule: E. Białek, A. Yudin, *Koncept ДЕМОКРАТИЯ в языке rosyjskim: dane S–A–T*, w: J. Bartmiński, M. Grzeszczak, A. Rudenka (red.), *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów*. Tom: *Demokracja*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2022 (w druku).

²¹ *Demokracja ludowa* — „polit. forma rządów realizowana w ZSRR i innych krajach komunistycznych, opierająca się na faktycznej władzy jednej partii komunistycznej przy zachowaniu pozorów formalnych form demokracji parlamentarnej”. P. Żmigrodzki (red.), *Wielki słownik języka polskiego PAN*, <https://wsjp.pl/haslo/podglad/31267/demokracja-ludowa/3021049/ustroj> (11.10.21).

²² Demokrację sterowaną dziennikarze objaśniają prostym językiem: „управляемая демократия — это когда голосует народ, а люди, находящиеся у власти, чуть-чуть выбор народа корректируют. В чью пользу? В свою, разумеется” (В. Третьяков, *Диагноз: управляемая демократия*, «Независимая газета», 13.01.2000, https://www.ng.ru/editor/2000-01-13/1_diagnos.html) (11.10.21).

²³ Przedstawiana analiza ma charakter przekrojowy i ogólny zarazem. Teksty zebrane w korpusie, jak wspomniano, poruszają wątek demokracji w różnych krajach i w różnych okresach.

subject_of: восторжествовала, расцветает, царит демократия; демократия кончается;

a_modifier: афинская, западноевропейская; образцовая, подлинная демократия; буржуазная, митинговая, народная, революционная, социалистическая, суверенная, тоталитарная, управляемая, электронная²⁴; внутрипартийная, рыночная демократия²⁵;

gen_modifies: торжество демократии; идеалы, колыбель, ростки, светоч демократии;

и/или: гласность и демократия, демократия и демократизация, демократия и вседозволенность, свободомыслие и демократия;

pp_v: демократия в Афинах, РФ, США, ЕС, Европе, Польше; демократия в кавычках;

object4_of: идеализировать, прославлять, сеять, строить демократию; дискредитировать, отвергать, растоптать демократию; навязывать, экспортировать демократию;

gen_modifier: демократия по-ельцински, по-путински, по-русски, западного образца;

pp_obj_k: на пути к демократии, шаг к демократии; апеллировать к демократии;

pp_obj_za: выступать, сражаться за демократию; борец за демократию;

pp_obj_o: болтовня, миф, сказки, споры о демократии; разглаговольствовать о демократии;

pp_obj_v: верить в демократию, играть в демократию; сомневаться в демократии;

object2_of: учиться демократии; вредить, мешать, угрожать демократии;

pp_obj_c: заигрывание, эксперимент с демократией; воевать с демократией;

pp_na: демократия на Западе, на всей планете, на постсоветском пространстве;

pp_obj_na: атака на демократию, тест на демократию; посягать на демократию;

inst_modifies: что-л. зовётся, именуется, называется демократией;

pp_obj_ot: отказ от демократии; отойти, удалиться, устать от демократии;

pp_obj_do: дорасти, dozреть, созреть до демократии;

pp_obj_nad: глумление, насмешка над демократией; издеваться над демократией;

pp_dlya: демократия для богатых, бедных, трудящихся²⁶.

²⁴ Demokracja może oznaczać 'ustrój', np. подлинная демократия, lub 'państwo', np. молодая демократия. W zależności od kontekstu dane słowo wraz z tym samym określeniem może też odnosić się zarówno do 'ustroju', jak i 'państwa', por. образцовая демократия. Zob. znaczenia leksemu: В.В. Морковкин, Г.Ф. Богачёва, Н.М. Луцкая, *Большой универсальный словарь русского языка*, под ред. В.В. Морковкина, «АСТ-ПРЕСС КНИГА», «Словари XXI века», Москва 2016, s. 241.

²⁵ Demokracja w tych połączeniach ma znaczenie systemu panującego w jakiejś organizacji bądź obszarze (rynek).

²⁶ Przedstawiono wybrane modyfikatory i wygenerowane za ich pomocą wyniki.

Rozbudowane schematy kolokacyjne, poza użyteczną rejestracją łączliwościowych możliwości słowa, dostarczają wiedzy pozajęzykowej, tworzą też wielodzielny obraz demokracji. Zebrane przykłady pozwalają widzieć demokrację zarówno jako wartość/ustrój pozytywny, jak też jako wartość/ustrój niekorzystny oraz jako wartość/ustrój obcy (демократия западного образца), a także ustrój, system karykaturalny, ułomny (дефектная демократия). O demokrację jako wartość pozytywną toczy się walka, demokracja pojmowana w kategoriach dobra i ideału ostatecznie triumfuje nad odmienną ideologią i odmiennym systemem społecznym (umowna walka dobrego ze złem, por. демократия победила). Choć demokracja opiera się na zasadach, filarach (устои демократии), jej trwałość może być podana w wątpliwość (por. закончилась демократия, демократия изжила себя). Demokracja jest też konfliktogenna. Jej wdrażanie oraz sposoby rozumienia prowadzą do sporów, podważania zalet przez jej krytyków. Jest idealizowana przez jedną grupę (поборники, приверженцы демократии), a dyskredytowana przez drugą (враги демократии). Postrzeganie demokracji jako towaru eksportowego (por. экспортировать демократию, экспорт демократии) oznacza jej uprzedmiotowienie i materializację, a zarazem pejoratywny odbiór: demokracja jako system obcy, wiążący się z inną sferą wartości i kulturą, a nawet narzucany przez określone państwa w celu zmiany strefy wpływów i zawojowania nowych rynków (por. навязывать демократию).

Wyniki pozyskane za pomocą modyfikatora gen_modifies są przydatne do określenia tego, co stanowi oparcie demokracji lub jest jej wyrazem. Bastionami demokracji są określone instytucje (np. Верховный суд), kraje lub regiony (np. США, Великобритания), media (пресса, Интернет), a nawet sztuka, która pozwala na różne formy artystycznego wyrazu. Za cytadelę współczesnej demokracji uznaje się USA (цитадель мировой демократии США; wartościowanie tak pozytywne, jak i pejoratywne)²⁷, budynki Parlamentu Europejskiego (цитадель европейской демократии, por. niżej). Mianem cytadeli demokracji miejskiej ochrzczono Pałac Maryjski w Sankt Petersburgu (цитадель городской демократии)²⁸.

В цитадель европейской демократии можно сходить на экскурсию и даже посетить пленарное заседание [...]. (Sketch Engine)²⁹.

²⁷ Od wyników w postaci połączeń można przejść do konkordancji: fragmentów tekstów, w których przykłady zostały użyte, co pozwala na ich głębszą analizę.

²⁸ Jest to siedziba organu ustawodawczego miasta.

²⁹ Numer dokumentu (Document number) — 5438961.

Ustrój demokratyczny wymaga wzorców, w związku z czym poszczególne kraje z rozwiniętą demokracją są uznawane bądź same pozycjonują się jako wzorzec demokracji. Wspólnoty międzynarodowe oceniają kraje pod względem demokracji, w oficjalnych oświadczeniach wytykają braki i deficyt demokracji (дефицит демократии). Zamykając tę część artykułu, zauważę, że pełniejsza rekonstrukcja dowolnego konceptu na materiale konkretnego języka wymaga szczególnych badań, uwzględniających dane frekwencyjne. Dane te stanowią bowiem „językowe odbicie fragmentu wiedzy o świecie”³⁰.

KORPUSY A DAWNE W JĘZYKU

W oparciu o zasoby tekstowe z korpusów można prześledzić funkcjonowanie słownictwa w dłuższych odcinkach czasowych oraz stopniowo zachodzące w nim zmiany semantyczne. Dane te są komplementarne wobec danych słownikowych. Wyraz *бахилы*, dziś znany zwłaszcza w znaczeniu obuwia ochronnego (защитные, медицинские бахилы) lub roboczego (бахилы для рыбалки) przed ponad dwoma stuleciami oznaczał obuwie chłopskie³¹. Najstarsze poświadczenie w Narodowym Korpusie Języka Rosyjskiego (korpus podstawowy) dostarcza informacji o wyglądzie tego obuwia i materiale (przykład pierwszy), w zapisie wypowiedzi nosiciela dialektu/gwary (przykład drugi) zawarta jest z kolei informacja o funkcjonalności obuwia (korpus dialektologiczny):

Лаптей ни Башкирки, ни Башкирцы никогда не употребляют; но носить въ Уфимскомъ уѣздѣ упоки собственнаго кожевничества, а въ Исетской провинціи **бахилы**, у которыхъ только кайма у головъ кожаная, а прочее все суконное [И.И. Лепехин, *Продолженіе Дневныхъ записокъ путешествія академика и медицины доктора Ивана Лепехина по разнымъ провинціямъ Россійскаго государства въ 1770 году* (1770)].

// **бахилы** мужыкі — те воллѣс — от ѳсенью да зимой — то хѳдятьешѳ йѳтта — ка/ до колѳн // йешѳ выше сѳ кожанѳ сошйут // и вот и [*Сарафаны носили, дубасы* (д. Мыс, Косинский район, Коми-Пермяцкий округ, Пермский край, 2003–2013)].

³⁰ A. Pawłowski, *Metodologiczne podstawy wykorzystania słowników frekwencyjnych...*, s. 90.

³¹ Zob. *Словарь Академии Россійской*, Часть 1, отъ А до Г. Императорская Академия наук, СПб. 1789, http://etymolog.ruslang.ru/doc/SAR1_A-G.pdf (11.10.21).

Dane tekstowe z XX wieku wskazują na rozbudowę znaczenia słowa (por. одноразовые бахилы, бахилы музейного типа — obuwie o funkcji ochronnej). W dialektach słowo to może oznaczać także obuwie wykonane z brezentu, nakładane na przykład na walonki³². Dane Sketch Engine uzupełniają wiedzę o typie obuwia i sferze jego zastosowania: войлочные, кожаные, матерчатые, меховые, резиновые бахилы (materiał); больничные, музейные, рыбацкие oraz велосипедные бахилы (nowy typ obuwia — ochraniacze kolarskie, nakładki na buty). Dany przykład zdaje się potwierdzać myśl Władimira A. Plungjana sformułowaną na początku ery korpusowej w Rosji (2008) o tym, że korpusy umożliwiają dostrzeganie subtelnie zachodzących zmian w semantyce i łączliwości wyrazów³³.

KORPUSY A NOWE W JĘZYKU

Wysoką użyteczność korpusów dostrzegam również w przypadku analizy słownictwa nowego.

Zapożyczenie контент, inaczej ‘treść, informacja’ stanowi obcojęzyczny synonim wyrazów содержание, информация. Zakres tej synonimicznej relacji określają definicje słownikowe³⁴. Wyraz został przejęty wraz z innymi terminami komputerowymi w dobie technologicznego boomu przypadającego na przełom XX i XXI w. (ang. *content*). We współczesnej ruszczyźnie dominuje ‘informatyczne’ znaczenie: treść strony, materiały zamieszczone na stronie (‘информационное наполнение сайта’), słowo może też oznaczać zawartość filmów, nagrań, tekstów (‘все размещаемые в Интернете материалы — текст, графические изображения, музыкальные и видеофайлы и т.п.’)³⁵. Definicja ze słownika ogólnego wskazuje na równie szeroki zakres zastosowania słowa: ‘Книжн. Содержание книги, статьи, пьесы. Анализировать к. сайта’³⁶. Pierwsze teksty

³² Zob. А. С. Герд (ред.), *Селигер. Материалы по русской диалектологии. Словарь. Выпуск 1, А–Г*, Издательство С.-Петербургского университета, СПб. 2003, s. 31.

³³ В. А. Плу́нган, *Корпус как инструмент и как идеология...*, s. 14. O zastosowaniu korpusów językowych zob. także: В. А. Плу́нган, *Зачем нужен Национальный корпус русского языка?...*, s. 18.

³⁴ Zob. np.: Е. Ю. Ваулина, *Информатика. Толковый словарь*, «Издательство «Эксмо», Москва 2005, s. 218.

³⁵ Тамże.

³⁶ С. А. Кузнецов (глав. ред.), *Большой толковый словарь русского языка*, Норинт, СПб. 2014 (1998), <http://www.gramota.ru/slovari/info/bts/> (11.10.21).

z Narodowego Korpusu Języka Rosyjskiego dostarczają użytkownikom wiedzy o przybliżonym czasie wejścia słowa wraz ze znaczeniem do językowego obiegu — najwcześniejsze konteksty pochodzą z 2000 roku (korpus podstawowy) i 2004 roku (prasowy). Nie należy mylić tej pożyczki z pożyczką wcześniejszą, której świadectwo zawiera ten oto przykład z danego korpusu:

Униженной мой поклон посылая, всепокорно доношу вам, что весма **контент** от получения сего числа милостиваго Вашего письма [С.Ф. Платонов, *Письма* (1910)].

Korpus multimedialny oraz akcentologiczny dostarczają wiedzy o akcencie i wymowie: контент [тэ]³⁷. Analiza konkordancji doprowadzi badacza do wniosków na temat kolokacji, a od kolokacji do dalszych spostrzeżeń o znaczeniu. A zatem dany wyraz może oznaczać: 1) treść mającą konkretnego adresata (kryterium np. wiekowe) — *взрослый контент*; 2) treść wyspecjalizowaną (tematyka, cel) — *развлекательный, рекламный, учебный контент*; 3) treść o określonym formacie, zamieszczoną w pewnej przestrzeni, na nośniku: *мобильный, цифровой, электронный контент*, por. także *контент канала, портала, сайта, телеканала*; 4) treść podlegającą ocenie: *некачественный*; 5) treść pozyskiwaną legalnie/nielegalnie: *пиратский контент*; 6) treść podlegającą przenoszeniu, przekazywaniu: *ретвитить контент*.

Z listy wyników na platformie Sketch Engine wygenerowanych za pomocą narzędzia Word Sketch (modyfikator: *a_modifier*) wyekscepowano typowe kolokaty przymiotnikowe wspomagające identyfikację sfery użycia, jak również wartościujące dane słowo-pojęcie: 1) ocena negatywna (treść pozyskiwana nielegalnie; treść sprzeczna z prawem, por. wyżej) — *ворованный контент; запрещённый, противозаконный, противоправный контент*; 2) ocena pozytywna (treść o wysokiej jakości; treść dostępna; treść wpływająca na stan emocjonalny odbiorcy) — *высококачественный, эксклюзивный контент; незапрещённый контент; позитивный контент*. Z zastosowaniem modyfikatora *gen_modifier* wygenerowane zostały kolokaty w formie dopełniacza, m.in.: *блога, журнала, интернет-магазина, патча, рассылки, страницы, Рунета*. Słowo można od-

³⁷ W słownikach wskazywany jest też wcześniejszy, wyparty już wariant akcentuacyjny: *контент* (akcent na pierwszej sylabie), zob. E.Ю. Ваулина, *Информатика. Толковый словарь...*

nieść i do wytworów ludzkiej działalności w formie tradycyjnej, np.: контент бумажного журнала. W zasobach ogólnych Narodowego Korpusu Języka Rosyjskiego odnotowano wystąpienia badanego słowa także w literaturze pięknej. Zapożyczenie pojawia się w utworze Wiktora Pielewina: „А вот контент-сомелье из тебя выйдет [Виктор Пелевин, *S.N.U.F.F.* (2011)]. Dane obu korpusów wzajemnie się uzupełniają.

W analizie konceptów, poza narzędziami lingwistyki korpusowej, są stale stosowane tradycyjne metody eksperymentalne (ankiety). Marina W. Klimowa, Uljana I. Turko i Galina N. Abreimowa poddały leksem контент badaniu eksperymentalnemu. Na podstawie ankiet sformułowały własną definicję słowa-konceptu, która uwzględnia takie komponenty, jak: lokalizacja treści, forma jej przekazu (słowo, obraz), ocena jakości, ważność dla internauty (por. przedstawiony wyżej opis znaczenia wyrazu oparty na łączliwości wyrazowej, dane korpusowe):

это размещенная в Интернете интересная информация (возможно, неподтвержденная), передающаяся разными способами (печатный текст, иллюстрация, аудио, видео, их сочетание), которая рассчитана на массового читателя и на ознакомление с которой современная молодежь тратит 1/3 активного времени в течение суток³⁸.

Platforma Sketch Engine porządkuje wiedzę o potencjale semantycznym czasownika ozвучить (znaczenie podstawowe — проф., озвучить фильм, киноленту; озвучить актёра)³⁹, który w nowym znaczeniu dołączył do listy czasowników mowy oraz dotyczących wymiany informacji (por. заявить, известить, огласить, сказать, сообщить, уведомить; высказаться; довести до сведения, etc.). To rozszerzenie semantyki można zobrazować za pomocą listy rzeczowników wygenerowanych na platformie Sketch Engine (korpus

³⁸ М. В. Климова, У. И. Турко, Г. Н. Абреимова, *О значении слова контент в языковом сознании молодежи*, «Научный диалог» 2021, № 7, s. 91–107, <https://cyberleninka.ru/article/n/o-znachenii-slova-kontent-v-yazykovom-soznanii-molodezhi> (21.10.21). Autorki, poza podstawowym pytaniem *Что такое контент?*, postawiły grupie 50 studentów także i takie pytania: *Каковы основные функции контента? Какая форма представления контента для Вас наиболее интересна?* (Tamże, s. 96).

³⁹ Zob. С. А. Кузнецов (глав. ред.), *Большой толковый словарь русского языка...*; Н. Ю. Шведова (отв. ред.), *Толковый словарь русского языка с включением сведений о происхождении слов*, Издательский центр «Азбуковник», Москва 2008, s. 559–560.

ruTenTen11) za pomocą modyfikatora object4 (rzeczownik jako baza imienna kolokacji): озвучить вердикт, идею, инициативу, итоги, кандидатуру, мысль, мнение, намерение, недовольство, обеспокоенность, опасения, повестку дня, позицию, послание, предложение, просьбу, статистику, тезис, ультиматум, ценник. Rzeczowniki są zróżnicowane — od nazw uczuć i opinii, aktów mowy do nazw dokumentów. Modyfikator subject typuje podmiot. Nazwy profesji i piastowanych urzędów wskazują zarazem na status społecznego nadawcy: глава, градоначальник, губернатор, министр, мэр, президент, премьер-министр, гендиректор, пр.:

Премьер **озвучил официальную точку зрения** правительства [...]. (Sketch Engine)⁴⁰.

Ujednolicenie pod względem semantycznym zestawu nominacji wiąże się z tym, że czasownik wchodzi w skład żargonu zawodowego polityków i urzędników. To przekazywanie informacji może odbywać się zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej, ponadto nie tylko w oficjalnych okolicznościach (озвучить на брифинге, конференции, митинге, саммите, совещании, форуме), ale także w przestrzeni internetowej (озвучить что-л. в своём блоге). Na podstawie analizy tekstów spoza korpusu można dodać, że subiekt nie jest ograniczony jedynie do nominacji osób piastujących ważne stanowiska (administracje miast, państwa), por. Tik Tok-блогер, дизайнер озвучил что-л. (в эфире, соцсетях). Jednoznacznie jest to słowo modne i jak to słowo modne — nieco nadużywane. Choć krytycy użycia czasownika w tym znaczeniu widzą zagrożenie dla tradycyjnych czasowników mowy⁴¹, to częstość jego użycia przekłada się w konsekwencji na oswojenie nowej łączliwości oraz coraz większą tolerancję dla nowego kontekstu występowania (por. актёр озвучил фильм — министр озвучил проект — докладчик озвучил результаты опроса — писатель озвучил мысль — блогер озвучил секрет успеха — певец озвучил свои планы).

KORPUSY A LEKSYKOGRAFIA

Pozyskane z korpusów dane można przenieść do słownika, na przykład budując artykuł hasłowy идентичность. Porównam dane zebra-

⁴⁰ Numer dokumentu (Document number) — 17354753.

⁴¹ Zob. О. Северская, *Говорим по-русски с Ольгой Северской*, Слово / Slovo, Москва 2004, s. 46–47.

ne przeze mnie samodzielnie na podstawie materiałów dostępnych na stronie MSZ Rosji⁴² oraz dane, które badacz mógłby pozyskać z platformy korpusowej Sketch Engine (Word Sketch, Basic – wersja podstawowa, gotowe kolekcje tekstów)⁴³. Oto samodzielnie utworzona lista kolokacji wyrazu *идентичность* (wybrane), w których realizowane jest znaczenie tożsamości jako poczucia wspólnoty, jedności (z narodem, jego przeszłością i wyznawanymi wartościami). Dane znaczenie wpisuje się w dyskurs dyplomatyczny, polityczny, jest w nim dominujące: *историческая, культурная, собственная национальная, национально-культурная, цивилизационная, этническая, этнокультурная, языковая идентичность*⁴⁴. Korpus ruTenTen11 zawiera, choć częściowo zbieżną z przedstawioną, to jednak bogatszą listę, m.in. *гендерная, групповая, корпоративная, личностная, маскулиная, наднациональная, надэтническая, национально-культурная, половая, профессиональная, общегражданская, общероссийская, цивилизационная, этническая*. Szersza łączliwość bazy, ośrodka kolokacji (rzeczownik) wynika z aktywizacji w tekstach znaczenia ‘tożsamość własna, świadomość siebie’, teksty te współtworzą inne typy dyskursów. Leksem *идентичность* we wskazanych znaczeniach w leksykografii rosyjskiej jest praktycznie nieobecny⁴⁵, a zatem dane tekstowe i korpusowe można przekuć na artykuł hasłowy w słowniku jedno- lub dwujęzycznym odpowiadający faktycznemu znaczeniu słowa i wiedzy o tym koncepcie we współczesnej ruszczyźnie.

KORPUSY A SŁOWNIKI ASOCJACYJNE

Wyniki z korpusów można zestawzić z zawartością słowników asocjacyjnych. Niekiedy to zestawienie wypada na korzyść mniejszego objętościowo zbioru, jakim jest słownik. Listy słów-bodźców uwzględniają bowiem prymarne skojarzenia słowne obudowane kulturowo – w trakcie badania eksperymentalnego są one podawane jako pierwsze. Skojarzenia te tworzą model językowego obrazu świata nosiciela

⁴² Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rosji, <https://www.mid.ru/ru/home> (11.10.21).

⁴³ Zestawienie ma charakter ilustracyjny, z platformy Sketch Engine w ramach projektu ELEXIS można korzystać w celach niekomercyjnych.

⁴⁴ Przykłady wejdą w skład kolejnej części słownika. E. Białek, *Dyplomacja i polityka...*

⁴⁵ Zob. hasło *идентичный* w słowniku: С.А. Кузнецов (глав. ред.), *Большой толковый словарь русского языка...*

danego języka i przedstawiciela danej kultury⁴⁶. Na liście słów-reakcji zarejestrowanych w słowniku YEVRAS⁴⁷ dla słowa-bodźca медведи odnotowano wyrazy określające jego cechy fizyczne (белые, бурые, большие, сильные), gatunek (гризли, панда, полярные), miejsce zamieszkiwania (в лесу, в бору, берлога, север, Камчатка, Дальний Восток, Сибирь), typowe zachowanie (спят, ловят рыбу), pożywienie (мёд), los zniewolonych osobników (зоопарк, клетка). Pojawia się również skojarzenie z lat dzieciństwa (плюшевые — pluszowe misie). Szczególnie cenne są reakcje odnoszące się do kultury rosyjskiej: Шишкин, косолапый, картина, конфета/конфеты, шоколадки. Niedźwiedzie pojawiają się na obrazie *Poranek w sosnowym lesie* Iwana Szyszkińa (1889), ten motyw widnieje na opakowaniu produktu znanych zakładów cukierniczych Krasnyj Oktiabr' (kultowe cukierki Мишка Косолапый)⁴⁸. Przymiotnik косолапый to stały epitet niedźwiedzia w folklorze, literaturze — w zasobach tekstowych Sketch Engine towarzyszy on rzeczownikom мишка, медвеженок, медведь, зверь. W eksperymencie lingwistycznym pada ponadto nazwisko prezydenta Dmitrija Miedwiediewa (urobione od nazwy zwierzęcia), jak również nazwa partii Jedna Rosja (Единая Россия) z postacią niedźwiedzia na logotypie oraz nazwa bijącego rekordu oglądalności filmu animowanego *Masza i Niedźwiedź*. W korpusie ruTenTen11 lista towarzyszących wyrazów jest znacznie szersza, jednakże rozproszenie danych utrudnia tak szybkie i kompaktowe zrekonstruowanie obrazu niedźwiedzia jako gatunku czy w aspekcie kulturowym. Nie przeczy to oczywiście zaletom edukacyjnym korpusu językowego, dzięki któremu ten obraz można znacznie pogłębić.

KORPUSY A SYNONIMY I PARONIMY

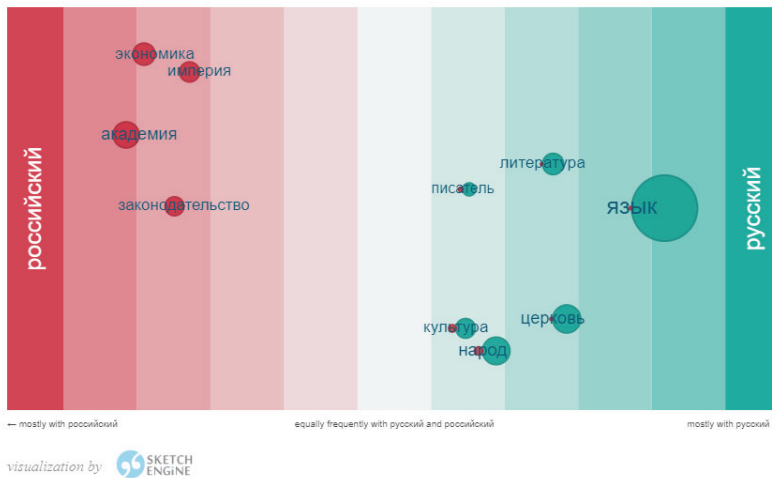
Narzędzie Word Sketch Difference jest użyteczne w przypadku porównywania synonimów i paronimów. Podstawą analizy wybranych

⁴⁶ Н. В. Уфимцева, *Языковая картина мира как предмет психолингвистического исследования*, w: D. Szumska, K. Ozga (red.), *Язык и метода*, 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2015 (data publikacji online: 2016), s. 249–256, <https://www.ejournals.eu/Language-and-Method/2015/2015/art/6683> (21.10.21).

⁴⁷ Г. А. Черкасова, Н. В. Уфимцева, *Русский региональный ассоциативный словарь-тезаурус ЕВРАС, Том 1, От стимула к реакции*, Москва 2014, <https://iling-ran.ru/web/ru/publications/evras> (11.10.21).

⁴⁸ Zob. też: „Красный Октябрь»: путь от кондитерской фабрики до арт-клас-тера, 30.09.2011, <https://reality.ria.ru/20110930/396734786.html> (11.10.21).

przez użytkownika wyrazów są listy ich kolokacji (dla przykładu, można dokonać porównania przymiotników: русский — российский, демократический — демократичный, дипломатический — дипломатичный)⁴⁹. Dostępna jest również opcja wizualizacji danych (poniżej). Podobieństwa i różnice w wynikach są oznaczone kolorami. Relacje te są wielorakie: przewaga bądź nieobecność jednego z wyrazów w określonych połączeniach, równoległe współtworzenie tych samych kolokacji. Zalety wizualizacji są oczywiste — mimo uproszczonego obrazu do użytkownika korpusu dociera czytelna elementarna informacja, do wykorzystania w pracy dydaktycznej, na przykład: русская культура — российская экономика, демократическая оппозиция — демократичные джинсы; демократичная атмосфера.

KONKLUZJA

Korpusy językowe stanowią wielofunkcyjne narzędzie stosowane w badaniach nad językiem i tekstem: w ujęciu diachronicznym i synchronicznym, w odrębnych gatunkach i dyskursach, w odmianie pisemnej i ustnej. Skala wykorzystania korpusu oraz ocena użyteczności zgromadzonych w nim zasobów tekstów pozostaje w bezpośrednim

⁴⁹ Porównanie ostatniej pary przymiotników przeprowadziłam uprzednio na materiale danych słownikowych oraz korpusowych, zob. Э. Бялэк, *К вопросу об узусе прилагательных «дипломатичный» и «дипломатический»*, *Международный научный журнал «Филологические науки»* 2014, № 4, s. 37–47.

związku z założonym celem funkcjonalizacji danych. Zawarte w artykule rozważania bazują na praktycznym użyciu podstawowych narzędzi korpusowych. Omówione przykłady pokazują polifunkcyjny charakter korpusów, które sprawdzają się nie tylko w automatycznym pozyskiwaniu list kolokacji, ale też wspierają analizę konceptów i rekonstrukcję językowego obrazu świata. Korpusowy kierunek badań przeżywa dziś rozkwit, jednak nie powinien wyprzeć całkowicie wcześniejszych metod czy ograniczać swobody badacza w indywidualnym – niekorpusowym – podejściu do słowa oraz tekstu.

REFERENCES

- Bartmiński, Jerzy. "Czym różni się Leksykon aksjologiczny od słownika językowego i encyklopedii?". *Wartości w językowo-kulturowym obrazie świata Słowian i ich sąsiadów*, 4, *Słownik językowy – leksykon – encyklopedia w programie badań porównawczych*. Eds. Niebrzegowska-Bartmińska, Stanisława, and Szadura, Joanna, and Żywicka, Beata. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2018. 9–23.
- Białek, Ewa. *Dyplomacja i polityka. Rosyjsko-polski słownik przekładowy*. A–D. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2019.
- Białek, Ewa. "К вопросу об узусе прилагательных «дипломатичный» и «дипломатический»." *Международный научный журнал «Филологические науки»*, 2014, no. 4: 37–47, <https://filolnauki.ru/ru/archive/904/3281> [Бялэк, Эва. "К вопросу об узусе прилагательных «дипломатичный» и «дипломатический»." *Международный научный журнал «Филологические науки»* 2014, no. 4: 37–47, <https://filolnauki.ru/ru/archive/904/3281> (11.10.21)].
- Białek, Ewa, Yudin, Aleksey. "Koncept ДЕМОКРАТИЈА в языке росыјским: дане S–A–T." *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów*. T.: *Demokracja*. Eds. Bartmiński, Jerzy, and Grzeszczak, Monika, and Rudenka, Alena. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2022 (forthcoming).
- BROWN Corpus, <https://www.sketchengine.eu/brown-corpus/> (11.10.21).
- Cele i wartości UE*, https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_pl (11.10.21).
- Cherkasova, Galina A., and Ufimtseva, Natal'ya V., *Russkiy regional'nyy assotivativnyy slovar'-tezaurus YEVRAS*. T. 1: *Ot stimula k reaktsii*. Moskva, 2014, <https://iling-ran.ru/web/ru/publications/evras> [Черкасова, Галина А., and Уфимцева, Наталья В. *Русский региональный ассоциативный словарь-тезаурус ЕВРАС*. Том 1: *От стимула к реакции*. Москва, 2014, <https://iling-ran.ru/web/ru/publications/evras> (11.10.21)].
- Elektroniczna Biblioteka Naukowa „KiberLeninka”*, <https://cyberleninka.ru/> (11.10.21).
- Gerd, Aleksandr S. (Ed.). *Seliger. Materialy po russkoy dialektologii. Slovar'. Vypusk 1, A–G*. Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo S.-Peterburgskogo Universiteta, 2003 [Герд, Александр С. (Ed.). *Селигер. Материалы по русской диалектологии. Словарь. Выпуск 1, А–Г*. СПб.: Издательство С.-Петербургского университета, 2003].
- Hajnicz, Elżbieta. *Najbardziej znane korpusy tekstów. Opracowanie przeglądowe Nr 1021*. Warszawa: Instytut Podstaw Informatyki PAN, 2011.

- Kilgarriff, Adam, and Baisa, Vít, and Bušta, Jan et al. "The Sketch Engine: ten years on." *Lexicography. Journal of ASIALEX*, 2014, vol. 1, no. 1: 7–36, <<https://link.springer.com/article/10.1007/s40607-014-0009-9>> (11.10.21).
- Klimova, Marina V., and Turko, Ul'iana I., and Abreimova, Galina N. "O znachenii slova *kontent* v yazykovom soznanii molodezhi". *Nauchnyy dialog*, 2021, no. 7: 91–107, <https://cyberleninka.ru/article/n/o-znachenii-slova-kontent-v-yazykovom-soznanii-molodezhi> [Климова, Марина В., and Турко, Ульяна И., and Абреимова, Галина Н. "О значении слова *контент* в языковом сознании молодежи." *Научный диалог*, 2021, no. 7: 91–107, <<https://cyberleninka.ru/article/n/o-znachenii-slova-kontent-v-yazykovom-soznanii-molodezhi>> (21.10.21)].
- "Krasnyy Oktyabr": put' ot konditerskoy fabрики do art-klastera, 30.09.2011, <<https://realty.ria.ru/20110930/396734786.html>> [*«Красный Октябрь»: путь от кондитерской фабрики до арт-кластера*, 30.09.2011, <<https://realty.ria.ru/20110930/396734786.html>> (11.10.21)].
- Kuznetsov, Sergey A. (Ed.). *Bol'shoy tolkovyy slovar' russkogo yazyka*. Sankt-Peterburg: Norint, 2014 (1998), <<http://www.gramota.ru/slovari/info/bts/>> [Ed. Кузнецов, Сергей А. Ed. *Большой толковый словарь русского языка*. СПб.: Норинт, 2014 (1998), <<http://www.gramota.ru/slovari/info/bts/>> (11.10.21)].
- Lewandowska-Tomaszczyk, Barbara, and Bańko, Mirosław, and Górski, Rafał L., and Łaziński, Marek, and Pęzik, Piotr, and Przepiórkowski, Adam. "Narodowy Korpus Języka Polskiego: geneza i dzień dzisiejszy." *Narodowy Korpus Języka Polskiego*. Eds. Przepiórkowski, Adam, and Bańko, Mirosław, and Górski, Rafał L., and Lewandowska-Tomaszczyk, Barbara. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012: 3–10.
- Lewandowska-Tomaszczyk, Barbara. Ed. *Podstawy językoznawstwa korpusowego*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2005.
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rosji, <<https://www.mid.ru/ru/home>> (11.10.21).
- Morkovkin, Valerij V., and Bogachëva, Galina F., and Lutskaya, Natal'ya M. *Bol'shoy universal'nyy slovar' russkogo yazyka*. Ed. Morkovkin, Valerij V. Moskva: "AST-PRESS KNIGA", "Slovari XXI veka", 2016 [Морковкин, Валерий В., and Богачёва, Галина Ф., and Луцкая, Наталья М. *Большой универсальный словарь русского языка*. Морковкин, Валерий В. (Ed.). Moskva: "АСТ-ПРЕСС КНИГА", "Словари XXI века", 2016].
- Narodowy Korpus Języka Rosyjskiego*, <<https://ruscorpora.ru/new/>> (11.10.21).
- Pawłowski, Adam. "Metodologiczne podstawy wykorzystania słowników frekwencyjnych w badaniu językowego obrazu świata." *Przestrzeń w językowym obrazie świata*. Eds. Pajdzińska, Anna, and Krzyżanowski, Piotr. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1999: 81–99.
- Plungyan, Vladimir A. "Korpus kak instrument i kak ideologiya: o nekotorykh urokakh sovremennoy korpusnoy lingvistiki." *Russkiy yazyk v nauchnom osveshchenii*, 2008, no. 2 (16): 7–20, <<http://rjano.ruslang.ru/ru/archive/2008-2/7-20>> [Плунгян, Владимир А. "Корпус как инструмент и как идеология: о некоторых уроках современной корпусной лингвистики." *Русский язык в научном освещении*, 2008, no. 2 (16): 7–20, <<http://rjano.ruslang.ru/ru/archive/2008-2/7-20>> (11.10.21)].
- Plungyan, Vladimir A. "Zachem nuzhen Natsional'nyy korpus russkogo yazyka? Neformal'noye vvedeniye." *Natsional'nyy korpus russkogo yazyka: 2003–2005. Sbornik statey*. Ed. Plungyan, Vladimir A. Moskva: Indrik, 2005: 6–20, <<https://>

POLIFUNKCYJNOŚĆ KORPUSU JĘZYKOWEGO...

- ruscorpora.ru/new/sbornik2005/02plu.pdf> [Плунгян, Владимир А. “Зачем нужен Национальный корпус русского языка? Неформальное введение.” *Национальный корпус русского языка: 2003–2005. Сборник статей*. Плунгян, Владимир А. (Ed.). Москва: Индрик, 2005: 6–20, <<https://ruscorpora.ru/new/sbornik2005/02plu.pdf>> (11.10.21)].
- Severskaya, Ol'ga. *Govorim po-russki s Ol'goy Severskoy*. Moskva: Slovo/Slovo, 2004 [Северская, Ольга. *Говорим по-русски с Ольгой Северной*. Москва: Слово / Slovo, 2004].
- Sichinava, Dmitriy V. “Natsional'nyy korpus russkogo yazyka: ocherk predystorii.” *Natsional'nyy korpus russkogo yazyka: 2003–2005. Sbornik statey*. Ed. Plungyan, Vladimir A. Moskva: Indrik, 2005: 21–30, <<https://ruscorpora.ru/new/sbornik2005/03sitch.pdf>> [Сичинава, Дмитрий В. “Национальный корпус русского языка: очерк предыстории.” *Национальный корпус русского языка: 2003–2005. Сборник статей*. Ed. Плунгян, Владимир А. Москва: Индрик, 2005: 21–30, <<https://ruscorpora.ru/new/sbornik2005/03sitch.pdf>> (11.10.21)].
- Shvedova, Nataliya Yu. Ed. *Tolkovyy slovar' russkogo yazyka s vkhlyucheniyem svedeniy o proiskhozhdenii slov*. Moskva: Izdatel'skiy tsentr “Azbukovnik”, 2008 [Шведова, Наталия Ю. Ed. *Толковый словарь русского языка с включением сведений о происхождении слов*. Москва: Издательский центр “Азбуковник”, 2008].
- Sketch Engine access funded by ELEXIS: 2018–2022, <<https://www.sketchengine.eu/elexis/>> (11.10.21).
- Slovar' Akademii Rossiyskoy*, Chast' 1, ot A do G. Sankt-Peterburg: Imperatorskaya Akademiya nauk, 1789, <http://etymolog.ruslang.ru/doc/SAR1_A-G.pdf> [*Словарь Академии Российской: Словарь Академии Российской, Часть 1, отъ А до Г*. Санкт-Петербург: Императорская Академия наук, 1789, <http://etymolog.ruslang.ru/doc/SAR1_A-G.pdf> (11.10.21)].
- Tret'yakov, Vitaliy. “Diagnoz: upravlyayemaya demokratiya.” *Nezavisimaya gazeta*, 13.01.2000, <https://www.ng.ru/editor/2000-01-13/1_diagnos.html> [Третьяков, Виталий. “Диагноз: управляемая демократия.” *Независимая газета*, 13.01.2000, <https://www.ng.ru/editor/2000-01-13/1_diagnos.html> (11.10.21)].
- Ufimtseva, Natal'ya V. “Yazykovaya kartina mira kak predmet psikholingvisticheskogo issledovaniya.” *Język i metoda*, 2. Eds. Szumska, Dorota, and Ozga, Krzysztof. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2015 (published online: 2016): 249–256, <<https://www.ejournals.eu/Language-and-Method/2015/2015/art/6683>> [Уфимцева, Наталья В. “Языковая картина мира как предмет психолингвистического исследования.” *Język i metoda*, 2. Eds. Szumska, Dorota, and Ozga, Krzysztof. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2015 (published online: 2016): 249–256, <<https://www.ejournals.eu/Language-and-Method/2015/2015/art/6683>> (21.10.21)].
- Vaulina, Yekaterina Yu. *Informatika. Tolkovyy slovar'*. Moskva: Izdatel'stvo Eksmo, 2005 [Ваулина, Екатерина Ю. *Информатика. Толковый словарь*. Москва: Издательство Эксмо, 2005].
- Waliński, Jacek. “Typologia korpusów oraz warsztat informatyczny lingwistyki korpusowej.” *Podstawy językoznawstwa korpusowego*. Eds. Lewandowska-Tomaszczyk, Barbara. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2005.
- Żmigrodzki, Piotr Ed. *Wielki słownik języka polskiego PAN*, <<https://wsjp.pl/haslo/podglad/31267/demokracja-ludowa/3021049/ustroj>> (11.10.2021).